

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
з курсу
«ОСНОВИ СОЦІОЛОГІЇ»
для студентів спеціальності 291
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Тема 1. Об'єкт, предмет, функції соціології. Специфіка соціологічного аналізу соціальних явищ та процесів. Зв'язок соціології з іншими науками про суспільство і людину (2 години)

1. Соціологія – системний погляд на світ
2. Об'єкт, предмет та суб'єкт соціології
3. Функції соціології: теоретико-пізнавальні, практично-політичні, громадянські
4. Місія вітчизняної соціології в умовах війни Росії проти України
5. Сутність соціологічного аналізу суспільства
6. Системний, комплексний підхід до аналізу соціальних явищ та процесів
7. Діяльнісний підхід
8. Кількісний, якісний та імовірнісний аналіз
9. Соціологічне вивчення суспільства як соціокультурної реальності
10. Поняття «наукове знання», критерії науковості, еталон гуманітарного знання
11. Зв'язок соціології з іншими галузями соціогуманітарного знання.

Тема 2. Структура соціологічної системи знання. Фундаментальна та прикладна, теоретична та емпірична соціологія. Рівні соціологічного знання: загальносоціологічні теорії, спеціальні соціологічні теорії (теорії середнього рівня), знання, отримані за допомоги емпіричних соціологічних досліджень (2 години).

1. Поняття прикладної та фундаментальної соціології
2. Що таке теоретична та емпірична соціологія
3. Поняття макро- та мікросоціології
4. Рівні соціологічного знання: загальносоціологічні теорії, теорії середнього рівня (спеціальні соціологічні теорії), знання, здобуті за допомогою емпіричних соціологічних досліджень
5. Соціологія як поліпарадигмальна наука
6. Поняття професійної (академічної), прикладної (замовної), критичної та публічної соціології.

Тема 3. Емпіричне соціологічне дослідження. Різновиди емпіричних соціологічних досліджень. Програма емпіричного соціологічного дослідження. Методи збору соціологічної інформації (2 години)..

1. Поняття соціологічного дослідження
2. Різновиди соціологічних досліджень
3. Основні етапи підготовки та проведення соціологічного дослідження
4. Програма соціологічного дослідження: основні елементи
5. Методи збору соціологічної інформації: спостереження, опитування, аналіз документів
6. Кількісні (анкетне опитування, формалізоване інтерв'ю) та якісні (неформалізовані інтерв'ю, глибинні інтерв'ю, фокусовані групові інтерв'ю, біографічний метод тощо) методи соціологічного дослідження

7. Поняття «одиниця спостереження», «генеральна сукупність», «вибіркова сукупність», «репрезентативність вибірки»
8. Вибірка дослідження. Типи вибірки
9. Різновиди запитань в анкетних опитуваннях та формалізованих інтерв'ю

Тема 4. Поняття та персоналії протосоціології. Передумови виникнення (історичні, теоретичні, соціокультурні), етапи розвитку та головні персоналії світової та вітчизняної соціологічної науки (2 години)..

1. Проблеми періодизації розвитку світової соціологічної думки
2. Протосоціологія: головні персоналії
3. Історичні, соціокультурні та теоретичні передумови виникнення соціології як самостійної науки
4. Етапи розвитку соціології (за М. Елброу): основні напрямки та їхні представники
5. Історичні соціокультурні та теоретичні передумови виникнення вітчизняної соціології
6. Доля соціології в російській імперії
7. Радянська соціологія як репресована наука
8. Особливості становлення та розвитку української соціології
9. Проблеми та перспективи розвитку сучасної вітчизняної соціології.

Тема 5. Категоріально-понятійний апарат соціології: особливості та чинники розвитку (2 години)

1. Категоріально-понятійний апарат соціології як «мова» науки
2. «Група» як категорія соціогуманітарних наук
3. «Суспільство» та «культура» як головні поняття соціології
4. Зумовленість категоріального апарату соціологічної науки методологічною позицією дослідника

Тема 6. Соціальна структура суспільства: основні елементи. Феномени та поняття соціальної стратифікації та соціальної мобільності. Соціальна диференціація та соціальна нерівність (2 години)..

1. Суспільство як процес та результат соціальної взаємодії
2. Поняття соціальної комунікації
3. Поняття соціальної структури
4. Соціальні групи як елементи соціальної структури
5. Поняття соціальної стратифікації
6. Методологічні підходи до аналізу соціальної стратифікації
7. Соціальна стратифікація та соціальна мобільність
8. Соціальні інститути як елементи структури суспільства
9. Трансформація соціальних інститутів в умовах переходу до інформаційного суспільства
10. Трансформація соціальної структури українського суспільства в умовах війни

Тема 7. Сім'я як елемент соціальної структури суспільства. Сім'я як соціальний інститут і мала соціальна група. Криза сучасної сім'ї (2 години).

1. Сім'я як соціальний інститут та мала соціальна група
2. Функції сучасної сім'ї
3. Структура та історичні типи сім'ї
4. Фактори та показники кризи сучасної сім'ї
5. Сімейні цінності та репродуктивні установки сучасної української молоді

Тема 8. Особистість у системі соціальних зв'язків. Поняття “людина”, “індивід”, “індивідуальність”, “особистість”. Поняття соціалізації. Основні суб'єкти та агенти соціалізації. Первинна та вторинна соціалізація, ре соціалізація (2 години).

1. Поняття «людина», «індивід», «індивідуальність», «особистість»
2. Особистість як соціальний суб'єкт
3. Соціальний статус та соціальні ролі особистості
4. Типологія особистості
5. Соціалізація особистості: суб'єкти, агенти, механізми
6. Ціннісні орієнтації, повсякденні практики та життєві стратегії сучасної української молоді
7. Девіантна поведінка особистості: соціологічні інтерпретації

Рекомендована література

Базова

1. Волович В. І. Соціологія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 808 с.
2. Гіденс Е. Соціологія : пер. з англ. Київ : Основи, 1999. 726 с.
3. Головаха Є., Степаненко В. Публічна соціологія як чинник розвитку громадянського суспільства. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2017. № 1.
4. Історія української соціології : навчальний посібник / за заг. ред. К.Батаєвої, В.Бурлачука, В.Степаненка. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2018. 392 с.
5. Климанська Л.Д., Клос Л.Є., Школяр М.В. та ін. Спеціальні та галузеві соціології: Навч. посіб. / за заг. ред. В.М.Пічі. Львів : «Новий світ – 2000», 2020. 422 с.
6. Попова І. М. Соціологія: пропедевтичний курс: підручник / Міжнар. фонд "Відродження". Київ : Тандем, 1996. 271 с. Серія : Трансформація гуманітарної освіти в Україні.
7. Ручка А. О., Танчер В. В. Курс історії теоретичної соціології. Київ : Наук. думка, 1995. 224 с.
8. Сокур'янська Л. Г. Вступ до соціології : навчальний посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 156 с.
9. Соціологія : навч. посібн. / за ред. С. О. Макеєва. 2-ге вид, виправ. і доповн. Київ : Т-во «Знання», КОО, 2003. 455 с.
10. Черниш Н. Й. Соціологія : підручник за рейтингово-модульною системою навчання. 5-е вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2012. 468 с.
11. Якуба О. О. Соціологія : навчальний посібник для студентів. Харків : Константа, 1996. 192 с.
12. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування : підручник. Київ : Вид. дім «Кієво-Могилянська академія», 2017. 342 с.

Допоміжна

1. Барвінський А. О. Соціологія : курс лекцій для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 328 с.
2. Брейс А. Анкетування: Розробка опитних листів, їх роль і значення при проведенні ринкових досліджень / пер. з англ. Дніпропетровськ : Баланс Бізнес Букс, 2005. 336 с.
3. Вакуленко С. М. Соціологія сім'ї: навчально-методичний посібник для викладачів та студентів. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2003. 159 с.
4. Єр'оміна І. Д. Соціологія : навчальний посібник. Суми : Вид-во «Довкілля», 2005. 284с.
5. Лобанова А. С., Калашнікова Л. В. Соціологія. Вступ до спеціальності : навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. Київ : Каравела, 2022. 308 с.
6. Пандемія COVID – 19 в Україні: соціальні наслідки / за наук. ред. В.П. Степаненка. Київ : ТОВ НВП «Інтерсервіс», 2021. 406 с.